

Mobiilse kontaktnoorsootöö mõju-uuring

Tulemuste kokkuvõte

Tellij: MTÜ Tähe noorteklubi

Töö teostaja: OÜ Eesti Uuringukeskus

HARIDUS- JA
TEADUSMINISTEERIUM

JUSTIITSMINISTEERIUM

SOTSIAALMINISTEERIUM

28.02.2015

SISUKORD

Kokkuvõte	3
Uuringu taust ja eesmärgid	6
Metoodika	8
Valimi kirjeldus	8
Uuringu läbiviimise protsess	9
Admetöötlus ja analüüs	10
Uurimistulemused	11
1. Tänavanoorsootöös osalemise kaudu erinevate omaduste arendamine	11
1.1. Sallivus	12
1.2. Eneseväljendusoskus	13
1.3. Aja planeerimine.....	13
1.4. Kohusetundlikkus	14
1.5. Pingetaluvus	15
1.6. Enesekindlus	16
1.7. Meeskonnas tegutsemise.....	16
2. Tänavanoorsootöös osalemise kaudu eluga paremini hakkama saamine	18
2.1. Enda tervise eest hoolitsemine.....	18
2.2. Koolis käimine	20
2.4. Konfliktide sõnadega lahendamine.....	22
2.5. Suhete hoidmine ja parandamine.....	23
2.6. Raskete probleemide lahendamine	25
2.6. Üldine toimetulek.....	26
3. Lapsevanemate hinnangud tänavanoorsootöö mõjule	28
Järeldused ja soovitused	30

Kokkuvõte

- ✓ Tänavanoorsootöös osalejate seas läbiviidud ankeetküsitlusele vastas 176 tänavanoorsootöös osalenud noorest kokku 63, mis teeb vastamismääraks 36%.
- ✓ 75% vastajatest olid tüdrukud ja 25% poisid; vastajate keskmine vanus oli 16 aastat, vanim osaleja oli 24- ja noorim 12-aastane; 84% vastajatest elasid Tartus.
- ✓ Üldkogumi täpne vanuseline ja sooline jaotus ei ole teada, kuid üldjoontes on see valimi jaotusega sarnane, mis võimaldab antud vastamismäära arvestades tulemusi ka üldkogumile üldistada.
- ✓ Uuringu käigus viidi kokku läbi 22 süvaintervjuud tänavanoorsootöös osalenud noortega ning 4 intervjuud noorte vanematega.
- ✓ Intervjueeritud noorte seas oli 14 tütarlast ja 8 noormeest, kelle keskmine vanus oli 17, noorim intervjueeritu oli 12- ja vanim 23-aastane.
- ✓ Küsitlusele vastanud noored olid kõige sagedamini osalenud või olnud vabatahtlikuks tänavanoorsootöö töötajate korraldatud sündmustel (73%), samuti oli ligi pooltel vastajatel kogemus spordiüritusel vabatahtlikuna osalemisest ning personaalsest vestlusest tänavanoorsootöötajaga. 65% vastanutest olid sealjuures olnud kaasatud kahes ja enamas tegevuses.
- ✓ Ka intervjueeritud noored olid valdavalt osalenud paljudes erinevates tänavanoorsootöö tegevustes, nii spordiüritustel, tänavanoorsootöötajate korraldatud sündmustel kui vestelnud isiklikel teemadel tänavanoorsootöötaja(te)ga.
- ✓ Küsitlustulemustest ilmnas, et noored hindasid tänavanoorsootöö mõju kõige kõrgemalt oma meeskonnatöösuskuste arendamisel (76% “palju aidanud”). Lisaks leidsid kõik vastanud noored, et antud teenus on aidanud kaasa nende enesekindluse tõusule ning enamik noortest tundis, et osatakse ennast varasemast paremini väljendada (65%), ollakse oluliselt kohusetundlikumad (67%), sallivamad (52%) ja talutakse paremini pingeid (51%).
- ✓ Valdav enamik intervjueeritud noori leidsid, et nad on võrreldes varasemaga muutunud teiste inimeste suhtes sallivamaks, nende eneseväljendusoskus on paranenud, nad on muutunud enesekindlamaks, julgemaks ja kohusetundlikumaks, paranenud oli ka meeskonnas tegutsemise ja koostöö oskus. Mitmed intervjueeritud kinnitasid, et suudavad tänu tänavanoorsootöös osalemisele pingelistes olukordades sagedamini rahulikuks jääda.
- ✓ Aja planeerimise oskust hindas enamik intervjueeritute varasemast paremaks, kuid samas oli ka mitmeid, kellel see endiselt hästi välja ei tulnud. Ka küsitlustulemuste põhjal hinnati tänavanoorsootöö mõju aja planeerimise oskuse paranemisele teistest aspektidest nõrgemalt (13% “ei ole üldse aidanud”).

- ✓ Valdav enamus noori (94%) leidis, et tänavanoorsootöö on neid aidanud raskete probleemide lahendamisel, kusjuures ligi 60% hindas vastavat abi suureks. Üle poole noortest hindas väga kõrgelt (“palju aidanud”) ka tänavanoorsootöö tegevustes osalemisest saadud abi tekkinud konfliktide sõnadega lahendamisele.
- ✓ Kõige väiksem mõju on tänavanoorsootööl olnud seevastu raha planeerimisele ja võlgadest hoidumisele (37% “ei ole üldse aidanud”).
- ✓ 37% noortest on hakanud tänavanoorsootöö mõjul varasemast rohkem koolitundides osalema ning 21% jätkanud varem pooleli jäänud õpinguid. Süvaintervjuudes toodi samuti sageli välja tänavanoorsootööst saadud abi ja tuge kooli ja õppimisega seonduvas.
- ✓ Ka tänavanoorsootöö mõju ameti ja/või väljaõppe leidmisel oli noorte jaoks oluline - 86% noortest, kellel oli vastav teema päevakorras, tundsid, et mobiilne noorsootõtaja on aidanud neid palju või veidi just karjääriga seotud otsustes.
- ✓ Mobiilse kontaktnoorsootöö tegevustes osalemine ja tänavanoorsootõtajatega suhtlemine on mõjutanud oluliselt noorte oskusi hoida häid inimsuhteid - oluliselt olid paranenud suhted eelkõige poiss- ja tüdruksõprade (60% “palju aidanud”) ning sõpradega (52%). Vähemat, ent siiski positiivset mõju, oli tänavanoorsootöö avaldanud noorte hinnangul ka nende suhetele vanematega. Suhete paranemist lähikondlastega kinnitasid ka noortega tehtud süvaintervjuud.
- ✓ Kuigi riskioludes elavatel noortel on sageli lähedased varased kogemused alkoholi, narkootikumide, politsei ja kooliga seotud probleemidega, ilmnes küsitlustulemustest, et noorte endi hinnangul pole neil enamasti olnud probleeme ei narkootikumide (79%), politsei (68%) ega ka alkoholiga (62%).
- ✓ Kuigi noored olid hakanud tänavanoorsootöö mõjul varasemast oluliselt sagedamini koolitundides osalema ning viiendik noortest oli jätkanud vahepeal pooleli jäänud õpinguid, tõi tänavanoorsootöö mõjul mainitud valdkonnas probleemide vähenemise tervikuna välja vaid veidi enam kui veerand noortest.
- ✓ Intervjuudes toodi läbivalt välja, et kõige suuremaks abiks on olnud tänavanoorsootõtajaga isiklikel teemadel rääkimine. Personaalse suhtlemise ja nõustamise kõrval peeti oluliseks ka tänavanoorsootöö tegevustes osalemist, mille läbi muututi enesekindlamaks ja seltsivamaks ning mis aitasid vaba aega sisustada ja ennast probleemidest eemal hoida ja/või nendega hakkama saada.
- ✓ Tänavanoorsootöö mõju oma igapäevaste probleemidega toimetulekule tervikuna hindasid noored kõrgelt – 46% hinnangul oli sellest olnud palju ning 49% arvates veidi abi, vastavat mõju ei näinud üldse vaid 5% noortest.
- ✓ Kokkuvõttes võib nii küsitlustulemuste kui noortega tehtud süvaintervjuude põhjal öelda, et valdav enamik noori leiab, et tänavanoorsootöös osalemine on aidanud neil oma igapäevaste raskuste ja probleemidaga senisest paremini toime tulla.

- ✓ Ka kõik intervjueritud lapsevanemad leidsid, et tänavanoorsootöös osalemine on aidanud nende lastel oma eluga paremini hakkama saada. Valdkondadena, kus on abi saadud, toodi välja koolis käimine, probleemidest rääkimise võimalus ning abi nende lahendamisel, vaba aja sisustamine kasulike tegevustega ning suhtlemisoskuse ja enesekindluse paranemine.
- ✓ Tänavanoorsootöö positiivset mõju nägid lapsevanemad läbivalt ka konfliktide sõnadega lahendamise oskuse arendamisel ning pingelistes olukordades varasemast sagedamini rahulikuks jäämisel.
- ✓ Erinevate isiksuseomaduste osas tunnistasid kõik intervjueritud lapsevanemad, et laps on tänu tänavanoorsootöös osalemisele muutunud nende hinnangul varasemast sallivamaks, enesekindlamaks, kohusetundlikumaks, oskab paremini oma arvamust avaldada ja teistega koostööd teha.
- ✓ Vähemat mõju nägid lapsevanemad tänavanoorsootööl sarnaselt noorte endiga raha ja aja planeerimise oskuste arendamisel.
- ✓ Kokkuvõttes leidsid kõik intervjueritud lapsevanemad, et tänavanoorsootöös osalemine on aidanud nende lastel oma igapäevaste probleemide ja raskustega üldiselt paremini toime tulla.

Uuringu taust ja eesmärgid

Mobiilne kontaktnoorsootöö (ehk tänavanoorsootöö) tegeleb riskikäitumisega noorte ja noortegruppidega avalikus ruumis, loob nendega kontakti ja toetab nende arengut, lähtudes noorte enesemääratlemise ja eneseteostuse vajadusest ning kaasab sellesse protsessi kogukonna liikmeid, muutes nii ümbruskonna elu turvalisemaks.

Mobiilse kontaktnoorsootöö teenuse eesmärgiks on usaldusliku kontakti loomine riskinoortega avalikus ruumis (parkides, kaubanduskeskustes jne), et pakkuda noortele:

- 1) individuaalset tuge;
- 2) toetada noorte toimetulekut soodustavate sotsiaalsete oskuste omandamist grupis;
- 3) luua võimalusi noorte ning kogukonna omavaheliseks paremaks suhestumiseks.

Mobiilne kontaktnoorsootöö teenus koosneb neljast töösuunast: tänavatöö, grupitööd, juhtumi- ja kogukonnatöö.

Teenuse põhiliseks tarbijaks on 7-26-aastased riskigruppi kuuluvad noored avalikus ruumis:

- kes käituvad probleemset, eirates kehtivaid seadusi või rikuvad raskelt käitumise häid tavasid (tavaliselt on põhjused kombineeritud);
- kes tarvivad või on tarbinud meelemürke (proovijad, liigtarvitajad, sõltlased);
- kes tegutsevad kampades;
- kes viibivad tegevusetult;
- kes on ilmselgelt mures või otsivad abi/infot;
- kes viibivad vales kohas (nt tundide ajal linnaliinibussis, alla 10-aastased lapsed omapäi tänaval).

Tartus teostab tänavanoorsootöö teenust Tähe noorteklubi projekti "Mobiilne kontaktnoorsootöö Tartusse e. MOKO" raames, mida rahastavad Eesti-Šveitsi koostööprogrammi Vabühenduste Fond, Kodanikuühiskonna Sihtkapital ja Tartu linn.

Projekt kestis 01.12.2013 - 28.02.2015 ning selle raames loodi Tartusse mobiilset noorsootööd tegevate professionaalide koordineeritud võrgustik ja käivitati ülelinnaline mobiilne kontaktnoorsootöö teenus koos vajaliku tugivõrgustikuga.

Käesoleva uuringu eesmärgiks oli saada tänavanoorsootöös osalenud noortelt tagasisidet ja hinnanguid antud projekti raames tegutsenud noorsootöötajate tegevusele, nendega koostööle ning tänavanoorsootöö mõjule noorte paremale eluga toimetulekule.

Kuna mobiilse kontaktnoorsootöö ja avatud noortekeskuste tegevustel on märkimisväärne ühisosa, ei saa neile antavaid (mõju) hinnanguid järgnevas analüüsis teineteisest täielikult eristada.

Seotud tasandid:

- Töötajad - mobiilse kontaktnoorsootöö tegijad on selle tööga hõivatud osalise koormusega ning mitmed neist töötavad samas osalise koormusega ka avatud noortekeskuste noorsootöötajatena.
- Mobiilne kontaktnoorsootöö võimaldab noorsootöötajal kaasata (eelkõige riskirühma kuuluvaid) noori erinevatesse kogukonnaüritustesse ja hoida nendega kontakti tänaval ka juhul, kui noored ei soovi noortekeskuste tegevustest osa võtta või jäävad nimetatud tegevustest muudel põhjustel kõrvale.
- Mobiilne kontaktnoorsootöö võimaldab kaasata kogukonna tegevustesse samaaegselt kõiki noori - korraldada ja levitada infot ürituse kohta nii nõ eeskujulikele kui riskirühma noortele.

Eeltoodud põhjustel on raske selgelt piiritleda, millal tegeleb noorsootöötaja tänavanoorsootöö ja/või noortekeskuse tegevusega. Erandiks on siinkohal vaid sihipärased (ja/või ühekordsed) konkreetsele sihtgrupile suunatud tegevused.

Metoodika

Uuring viidi läbi kolmes eri osas – kombineerituna veebipõhine ja paberankeetidel küsitlus tänavanoorsootöös osalenud noorte seas ning süvaintervjuud tänavanoorsootöös osalenud noorte ja nende vanematega.

Valimi kirjeldus

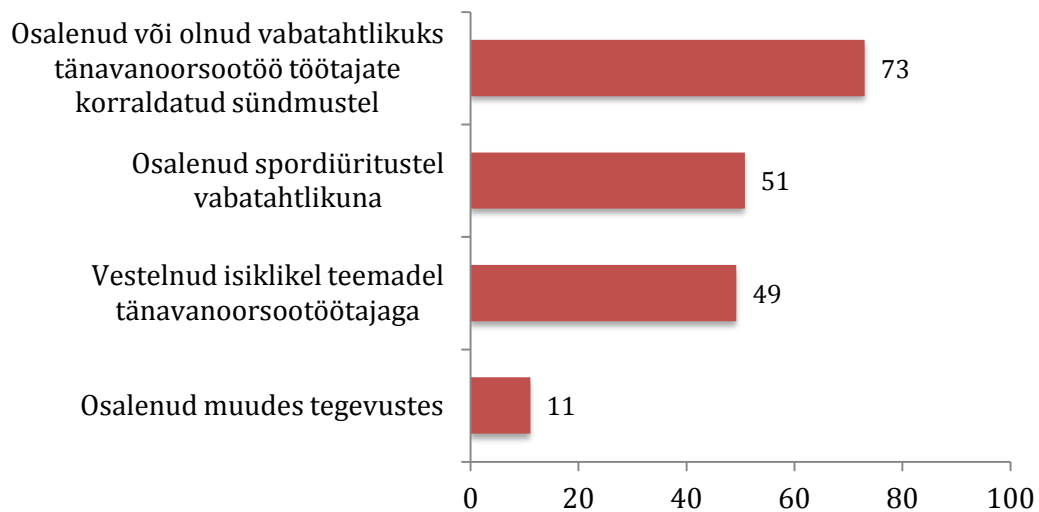
Tänavanoorsootöös osalejate seas läbiviidud ankeetküsitlusele vastas 176 tänavanoorsootöös osalenud noorest kokku 63, mis teeb vastamismääraks 36%. 75% vastajatest olid tüdrukud ja 25% poisid. Vastajate keskmine vanus oli 16 aastat, vanim osaleja oli 24- ja noorim 12-aastane. Kõige rohkem oli vastanute seas 17-aastaseid noori. Valdav enamus vastajatest (84%) elas Tartu linnas.

Üldkogumi täpne vanuseline ja sooline jaotus ei ole teada, kuid üldjoontes on see valimi jaotusega sarnane, mis võimaldab antud vastamismäära arvestades tulemusi ka üldkogumile üldistada.

Uuringu käigus viidi kokku läbi 22 süvaintervjuud tänavanoorsootöös osalenud noortega ning 4 intervjuud noorte vanematega (emad). Intervjueeritud noorte seas oli 14 tütarlast ja 8 noormeest, kelle keskmine vanus oli 17. Noorim intervjueeritu oli 12- ja vanim 23-aastane, sealjuures kõige rohkem oli intervjueeritute seas sarnaselt ankeetküsitlusega 17-aastaseid (7 inimest). Enamik intervjueeritud noori õppis kas põhikoolis, gümnaasiumis või kutseõppeasutuses, 3 noort käis tööl.

Nii ankeetküsitlusele vastajate kui intervjueeritute seas oli ka 3 nn. NEET-noort, kes ei käinud ei koolis ega tööl.

Ankeetküsitlusele vastanud noored olid kõige sagedamini osalenud või olnud vabatahtlikuks tänavanoorsootöö töötajate korraldatud sündmustel (73%), samuti oli ligi pooltel vastajatel kogemus spordiüritusel vabatahtlikuna osalemisest ning personaalsest vestlusest tänavanoorsootöötajaga (Joonis 1). 65% vastanutest olid sealjuures olnud kaasatud kahes ja enamis tegevuses.

Joonis 1. Tänavanoorsootöö tegevustes osalemine (%).

Sarnaselt ankeetküsitlusele olid ka intervjuudes osalenud noored valdavalt osalenud paljudes erinevates tänavanoorsootöö tegevustes, nii spordiüritustel, tänavanoorsootöötajate korraldatud sündmustel kui vestelnud isiklikel teemadel tänavanoorsootöötaja(te)ga. Üks noor ei olnud osalenud ühelgi üritusel, kuid oli vestelnud tänavanoorsootöötajatega.

Spordiüritustest oldi olnud tegevad kõige sagedamini maratonidel, kus aidati jagada joogivett ja medaleid. Lisaks mainiti spordipäeva, Tartu Rallyt, Tartu Mataroni sügisjooksu, Öövutti, rattarallit ja karated.

Tänavanoorsootöötajate poolt korraldatud sündmustel oldi enim osaletud vabatahtlikuna. Konkreetsetest sündmustest mainiti kõige sagedamini meisterdamist ja tüdrukutegrupi tegevusi/väljasõite, lisaks toodi välja ka piljarditurniirid, laualjalgpalliturniir, Tarkusepäev, Lahe Koolipäev, Reolas kava näitamine, noorte tantsupidu, erivajadustega inimeste üritus, teadusöö, liulaskmine vastlapäeval, Ahhaa keskuse külastus, linnaorienteerumine, suvetelk, hobusevõistlus, Tähe Maja päev, poisteõhtu üritus „Poistekool“ ja Maalinn.

Uuringu läbiviimise protsess

Küsitlusankeet ja süvaintervjuukavad koostati koostöös Tellijaga.

Küsitlusele sai vastata anonüümselt nii internetipõhiselt kui ka paber kandjal 2015. aasta jaanuaris ja veebruaris. Küsitlust palusid täita mobiilsed noorsootöötajad teenuse perioodil realselt tegevustesse kaasatud noortel.

Süvaintervjuud viidi läbi silmast-silma intervjuudena 2015. aasta veebruaris. Intervjuud viisid läbi 6 tänavanoorsootöötajat. Intervjuude salvestised transkribeeriti ning saadud tekst koondati teemade kaupa edasiseks analüüsiks.

Küsitlusankeet ja intervjuukavad on lisatud raportile (Lisa 1-3.)

Admetöötlus ja analüüs

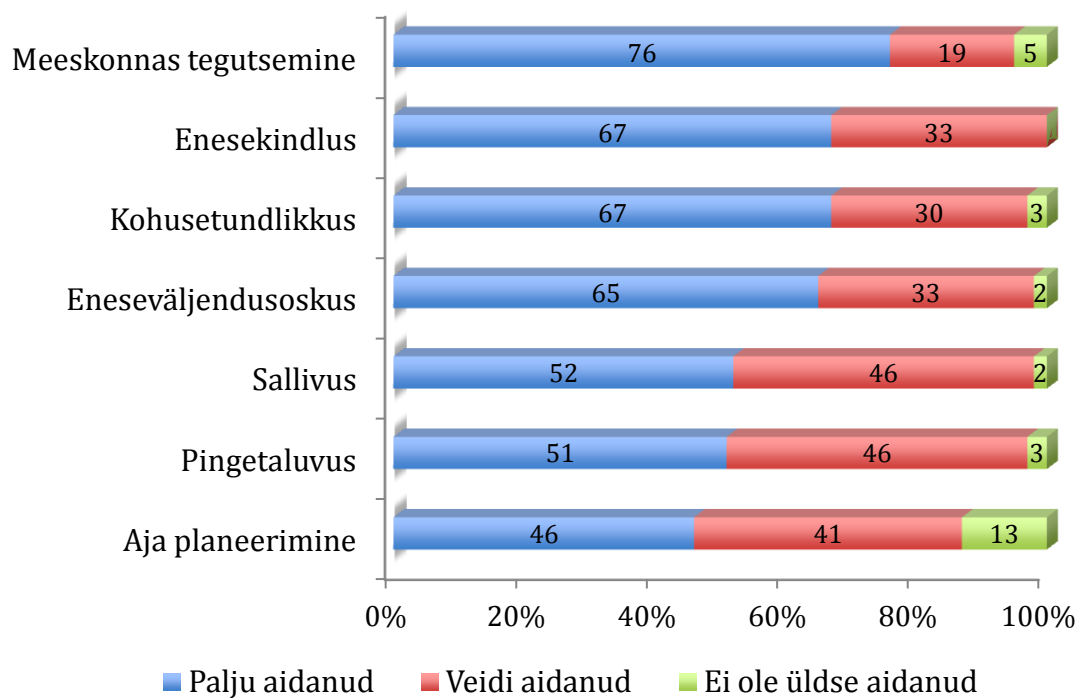
Küsitluse tulemuste analüüsil on kasutatud arvutiprogrammi *Excel*. Joonistel toodud andmed on ümardatud arvutiprogrammi poolt ja seetõttu võib ridade või veergude summa moodustada kohati 99% või 101%.

Uurimistulemused

1. Tänavanoorsootöös osalemise kaudu erinevate omaduste arendamine

Noortelt uuriti, kui võrd on nad tänu tänavanoorsootöös osalemisele enda hinnangul varasemast sallivamad, enesekindlamad ja kohusetundlikumad ning oskavad paremini oma arvamust avaldada, aega planeerida, pingelistes olukordades sagedamini rahulikult jääda ja teistega koostööd teha.

Küsitlustulemustest ilmnes, et noored hindasid tänavanoorsootöö mõju kõige kõrgemalt oma meeskonnatöökuste arendamisel. Lisaks leidsid kõik vastanud noored, et antud teenus on aidanud kaasa nende enesekindluse tõusule ning enamik noortest tundis, et osatakse ennast varasemast paremini väljendada (65%), ollakse oluliselt kohusetundlikumad (67%), sallivamad (52%) ja talutakse paremini pingeid (51%).

Joonis 2. Tänavanoorsootöö tegevustes osalemise mõju noorte erinevatele omadustele (%).

Tänavanoorsootöö mõjust noorte isikuomadustele põhjalikuma ülevaate andmiseks on järgnevalt analüüsitud süvaintervjuude käigus noorte vastavatele aspektidele antud hinnanguid temade kaupa.

1.1. Sallivus

Pea kõik intervjuueeritud noored leidsid, et nad on võrreldes varasemaga muutunud teiste inimeste suhtes sallivamaks ning juhul, kui sellist muutust ei täheldatud, toodi põhjuseks asjaolu, et sallivusega ei olegi kunagi probleeme olnud.

Näidetena toodi siinkohal välja, et kontrollitakse varasemast enam oma väljaöeldut ning mõistetakse, et ka teistel inimestel on raskeid olukordi, mis nende käitumist mõjutavad:

“Enne olin nii ülbe, lihtsalt ütlesin kogu aeg midagi suvalist, mis suust välja tuli. Nüüd ma ikka ei ütle nii. Nüüd ma ikka mõtlen, kas tahan, et mulle öeldaks nii. Kui ei taha, siis nii ikka ei ütle. Algul nad õpetasidki, et pole vaja öelda kohe, mis suust välja tuleb, enne ikka mõtle. Siis mõtlesingi ja nüüd kohe ei ütle niisama.”

“Kindlasti olen (sallivam). Ma näen inimeste pingutusi ja kui palju nad tahavad ja vaeva näevad. [...] Ma näen inimesi, kellel on raskeid olukordi, ma mõistan neid, ma ei hakka neid hukka mõistma mitte millegi puhul. Kui nad ei saa midagi teha, siis nad ei saa. Ma lihtsalt aitan neid, et nad saaksid teha. Varem sellist asja alati ei olnud.”

“Varem ma vaatasin veits halvemini endast nagu mitte, kuidas ma ütlen... vaatasin halvemini teiste inimeste pihta, aga nüüd ma enam seda ei tee, sest kõikidel on omad probleemid esiteks ja meie ei tea, mis on juhtunud nendel inimestel minevikus.”

Sallivamaks muutuda oli aidanud ka laialdasem suhtlus teiste inimestega:

“Sest ma lihtsalt suhtlen teistega rohkem ja see aitabki mõista, et võib-olla miks nad käituvad selliselt. See aitab nii öelda eelarvamusi ära hoida.”

“Lihtsalt, et mõnikord kogemata, mõnikord tahtlikult, hakkad massist erineva inimesega suhtlema ja olen lihtsalt hakanud nii hästi läbi saama, et reaalselt olen nende eest hakanud seisma mõnikord, et kui neil on tekkinud kellegi teisega konflikt.”

Sallivust on parandanud ka erivajadustega inimeste projektis kaasa löömine:

“Ma nägin seda, kuidas põhimõtteliselt täiega paljud noored vahtisid mind ja seda seltskonda, kes meie ümber olid ja lihtsalt hakkasid kritiseerima. Ma nägin kõike seda kõrvalt ja mul ei olnud üldse hea tunne, kui ma nägin, kuidas inimesed kritiseerivad. Ja siis ma mõtlesin, et mina ei tohi kunagi niimoodi enam mõelda, et ta on nüüd mingi täiesti siit ja ta ei oska midagi või mis iganes.”

“Selles suhtes, et üks poiss hakkas nagu... vaatas ka seda, nägi ka kõike seda, et neid kritiseeriti ja vaadati imelikult ja siis ta ütles, et ta läheb ära koju nüüd. Siis ma võtsin tal käest kinni ja ütlesin, et ei, sa ei lähe koju, me oleme nii kaugele tulnud ja me läheme lõpuni välja.”

1.2. Eneseväljendusoskus

Sarnaselt sallivusega leidis enamik noori, et ka nende eneseväljendusoskus on tänavanoorsootöös osalemisega paranenud ning need, kes seda kinnitada ei saanud, väitsid, et oskasid juba varasemalt oma arvamust avaldada.

Mitmetel juhtudel leiti, et paranenud on just julgus suhelda ja oma arvamust välja öelda:

“Ma olin vanasti hästi kartlik, nüüd olen nagu avalam ja julgem.”

“Kui Sind julgustakse suhtlema, siis hakkadki oma arvamust avaldama.”

“Ma olen väga julgemaks muutunud, selles suhtes, et hästi jutukaks ja julgen inimestega hästi palju suhelda. See on minu jaoks pluss, ma arvan. Jaa... arvamust ma avaldan. Kui mulle ei meeldi, siis ma ütlen. Kui mulle meeldib, siis ma ütlen samamoodi.”

“Selles suhtes, et ma olen tavaliselt kogu aeg enamus ajast arvamuse endas hoidnud, pole lihtsalt arvamust avaldanud nii palju. [...] Nüüd ma olen natuke julgemaks muutunud. [...] Siin on noortekas käies üleüldse olnud hästi palju suhtlemist, et teiste inimestega niimoodi, et peab arvamust avaldama.”

Samuti mainiti eneseväljendusoskuse paranemist:

“Näiteks mõtlen nüüd loogilisemalt.”

“Varem ma takerdusin kogu aeg, aga nüüd on... sõnad tulevad esiteks kiiremini suust välja.”

“Näiteks kuskil keegi küsib midagi ja siis ma oskan enda arvamust juurde rääkida.”

Varasemast rohkem jälgitakse ka seda, et väljaöeldu ei mõjuks teistele solvavalt:

“Varem oli nii suva. Ma lihtsalt ütlesin kogu aeg niisama. Ja siis, kui ma tahtsin öelda, siis ma ütlesin. Nüüd ma ütlen viisakalt, et inimesed ei jääks vait või et keegi ei solvaks.”

“Julgemalt nagu, et ei hoia nii enda sees, et kui midagi ei meeldi, siis ma ütlen ausalt, aga mitte niimoodi, et ma solvaks või ütleks valusalt või midagi niimoodi, vaid lihtsalt avaldan seda.”

1.3. Aja planeerimine

Aja planeerimise oskust hindas enamik intervjueeritute varasemast paremaks, kuid samas oli ka mitmeid, kellel see endiselt hästi välja ei tulnud.

Positiivsete näidetena toodi välja oskust prioriteete seada, ajakavasse ka puhkepause sisse arvestada

ning varasemast suuremat kohusetundlikkust kellaajalistest kokkulepetest kinni pidamisel:

“No näiteks, kui on kooli ja noortekaga midagi sellist, siis ma tean, et kool on tähtsam ja noortekas jääb hiljemaks. Et ei ole noortekas ennem, vaid ikka kool ennem.”

“Varem ma panin kõik asjad kuhja niimoodi, et ma pidin jooksma järjest. Aga nüüd seda asja ei ole, et mul on mingid väiksed pausid, kus ma saan puhata ka vahepeal.”

“Vanasti oli mul ükskõik, kas ma hilinesin või mitte, aga nüüd on... nagu kohusetundlikum olen.”

“Kui mul on ikkagi kohustused, siis ma lihtsalt pean jõudma ja ma ei saa “üle lasta” nii öelda inimesi.”

Samas leidsid mitmed intervjuueeritud, et ajaplaneerimise osas on neil veel arenguruumi:

“Ma olen kogu aeg ajahädas. Kogu aeg olnud ja olen siamaani ajahädas.”

“Siamaani ei oska (aega planeerida) [...] Need kool ja trenn ja töö on teatud aegadel ja neid ma tean, et need on. Aga siis kui tuleb näiteks, tuleb näiteks õppimine või siis tuleb noortekaga kuhugile minek onju, vabatahtlikuks...”

“Ei ütleks küll (et aja planeerimine paranenud on). Ma olen koguaeg siuke otu-lotu. Unustan end igalepoole või siis hakkab täiesti suvalise asjaga tegelema. Mõnikord lähevad asjad üldse meelest ära ja siis avastan, see oli ka veel.”

Ühel intervjuueeritul ei olnud ajaplaneerimisega aga probleeme seetõttu, et vaba aega on palju:

“Kuna mul kogu aeg on enamus ajast aega, siis ei ole vaja seda planeerida väga.”

1.4. Kohusetundlikkus

Enamik intervjuueeritud leidis, et nad on võrreldes varasemaga muutunud ka kohusetundlikumaks, teevad sagedamini kokkulepitud asjad õigeaks ajaks ära ning peavad antud lubadustest kinni:

“Näiteks kuskil peab kellaajaliselt olema, siis ma olen kohal, aga varem ikka hilinesin.”

“(Varem) ei teinud väga täpselt õigeaks ajaks, korralikult ikka hilinesin nende asjadega, aga nüüd on paremaks läinud nende asjadega.”

“Kui ma ikkagi luban inimesele, siis ma teen ja kui ma tõesti ei saa, siis ma lihtsalt vabandan ja ütlen talle, annan teada inimesele ikkagi. [...] Inimene arvestab ju minuga. Täpselt samamoodi, kui mina teen asju ja ma olen inimesega läbi rääkinud ja kui ta ütleb järsku, et ei saa tulla, siis ma saan aru sellest, aga kui ta lihtsalt ei tule kohale, siis see on juba natukene halvem versioon.”

“Ma ei tee enam otsuseid uisapäisa. Kui mul on kindel asi, kuhu ma pean jõudma, siis ma jõuan sinna, kõik ülejäänud põhimõtteliselt, mis on hiljem tulnud, kui ma olen selle asja ära lubanud, ma

olen ütlenud, ei, et ma ma ei saa. Aga varem oli niimoodi, et ma otsustasin selle järgi, mis oli põnevam.”

“Varem, kui ma pidin kuskile minema, siis kui mul ikka tuju ei olnud, siis ma ikka ei läinud. Aga nüüd on, et kui isegi tuju ei ole, siis ma ikka kui ma tean, et ma olin lubanud minna, siis ma ikka lähen.”

“Ma lasin üle kogu aeg ja valetasin, et tulen, juba liigun, tegelikult olin kodus. Nüüd ma ei valeta, nüüd ma ütlen, et ei saa tulla või ei jõua näiteks.”

“Varem käisin trennis, aga ma ei viitsinud käia. Nüüd ma käin trennis iga kord ja näiteks ei jäta trenne enam vahele. See on juba midagi.”

1.5. Pingetaluvus

Mitmed intervjueritud kinnitasid, et suudavad tänu tänavanoorsootöös osalemisele pingelistes olukordades sagedamini rahulikuks jääda:

“Vanasti ma läksin hästi kiiresti närvi. Iga asi, mis mul natsa...siis ma läksin hästi kiiresti närvi, aga nüüd ma lihtsalt ei pane seda tähele.”

“Võib-olla varem on kunagi olnud, et ma lähen kiiresti närvi või midagi, aga nüüd on täitsa okei. Ei ole nii hull see asi. [...] Näiteks vahepeal koolitöös või midagi, et kui midagi ei oska, näiteks mingi iseseisev töö vaja teha, siis vahepeal närvid läksid nii mustaks, et ei saanud aru, et mis teha tuleb ja mõte jooksis kokku, aga nüüd mõtlen, et võtan asja rahulikult ja teen rahulikult. Et läheb, kaua läheb.”

“On olnud konflikte minu kõrval, kus ma varem läksin närvi ja muutusin siukseks... noh ütleme, et ma ehmatasin täiega ära, aga nüüd ma suudan rahulikuks jääda, vaadata kõrvalt, kui on siuke konflikt, kuhu ma lihtsalt... ei ole hea vahele minna nii öelda. Siis ma olen omaette rahulikult.”

“Inimeste pihta, kes mind halvustavad, varem ma olin väga vihane, muutusin vihaseks, solvunuks, mis iganes veel, aga nüüd ma mõtlen lihtsalt, et see on tema arvamus. Mina tean, et ma ei ole selline.”

“Mul on enda närvipingetaluvus palju parem kohe. Muidu ma ei saanud üldse..., et väikestega ma ei saanud üldse enam hakkama, hästi närviliseks muutusin, nende õpetamine oli väga raske.”

Samas oli pea sama palju ka neid, kelle hinnangul sõltus rahulikuks jäämise võime konkreetsest olukorrast või ei täheldatud selles osas üldse edusamme.

Ühe intervjueritu jaoks ei olnud aga pingelises olukorras rahu säilitamine üldse probleem:

“Pingelistes olukordades olen ma tavaliselt koguaeg rahulik olnud, et ma ei lähe hullult paanikasse ega midagi, aga ma proovin selle rahulikuma tee leida, kuidas see ära lahendada.”

1.6. Enesekindlus

Valdav enamik intervjueeritud noortest leidis, et tänavanoorsootöö tegevustes osalemine on muutnud neid varasemast enesekindlamaks ja julgemaks:

“Astun enda kartustele vastu. See on nagu hästi... mulle meeldib see nii, et ma julgen kõike teha, mis ma vanasti kartsin.”

“Näiteks see Reola, et see kava tegemine, et seal oli ju ka vaja julgust. Inimesed ju vaatavad sind. See on aidanud mind koolikavadega näiteks ja nii edasi.”

“Ma tegin kunagi ühte projekti siin, siis mul tekkis alguses jube hirm, et kuidas ma nende inimeste ees räägin ja mida ma räägin ja mida ma teen. Aga siis, kui projekti keskpäik oli, siis tekkis see julgus sisse, et nüüd ma võin vabalt kõike teha. Mul ongi see, et ma võin vabalt ka suurtes seltskondades sõna võtta.”

“Põhimõtteliselt ma julgen oma otsuseid ütleda. Ma ei hoiu neid enam enda sees. Kui ma ikkagi tahan midagi sõna sekka ütleda, siis ma ikkagi ütlen, mitte, et ma nüüd hoian tagasi, et las teised siin ütlevad.”

“Siis kui oli tüdrukute koolitus Annelinna noortekas, siis vähemalt me rääkisime kuidas öelda “ei” ja üldse sellistel teemadel. [...] Kui ma selle “ei” ütlemise kohapealt olen ma rohkem... nagu julgen “ei” öelda ja niimoodi. Näiteks, kui keegi tahab, et ma teen midagi, siis ma julgen öelda, et ei ma ei taha teha või et ma ei tee.”

Mõned intervjueeritud rõhutasid ka enesehinnangu paranemist:

“Ma ei tee ennast enam nii maha, kui ma varem tegin.”

“Kindlasti, sest võrreldes varasemaga mu enesehinnang on suhteliselt palju tõusnud. Et nüüd ma julgen inimestega lihtsalt rääkida ja erinevaid asju teha. Muidu olin ma lihtsalt siuke, suhteliselt vaikne ja kiiresti kaduv.”

“Mind on julgustatud lihtsalt teistega rohkem suhtlema ja see omakorda maandab pingeid. Lihtsalt ma ei julgenud kunagi väga teistega rääkida. Ma olin klassis teistest noorem. Samas ma olin kasvult üsna pisikene. Sellest ka enesehinnang langes. Ma tundusin teiste kõrval endale mingi väike mõttetud.”

1.7. Meeskonnas tegutsemine

Enesekindluse kõrval oli valdavalt paranenud ka meeskonnas tegutsemise ja koostöö oskus.

Konkreetseid näiteid koostöö oskuse paranemise kohta toodi mitmetest erinevatest projektidest:

“Näiteks piljarditurniilil peame omavahel rääkima ja kuidas midagi planeerida.”

“Põhimõtteliselt, me olime kolmekesi ühes punktis ja siis olid kõik erinevates punktides veel ja siis me pidime põhimõtteliselt, meie punkt pidi koostööd tegema ka julgeolekutiimiga, sest me olime just siukse koha peal, kus see Rally mööda sõitis, et seda oli kõike näha ja siis põhimõtteliselt Rally vennad tulid ütleva meile, et neil on abi vaja ja siis muidugi läksime ja aitasime neid.”

“Me jagasime oma asjad ära, kes mida teeb ja kui tekkis inimesel puudusi või selles mõttes ei teadnud, mida teha selle koha peal, vajab lihtsalt rohkem informatsiooni juurde, siis ma lihtsalt pakkusin. Ja tema aitas mind samamoodi inimeste juures. Et üles leida neid inimesi, kes tuleksid, kaasaksid või keda me saaks kaasata endaga.”

Mõned intervjuueeritud töid välja, et kui varem eelistasid nad igal juhul üksi tegutseda, siis nüüd on nad enda jaoks avastanud ka meeskonnatöö eelised:

“Mulle varem meeldis üksi rohkem, et leidsin, et üksinda on palju lihtsam ja niimoodi, aga nüüd mulle meeldib ikka grupis rohkem olla.”

“Varasemalt oli niimoodi, et olin omaette ja ma tahtsin kõike üksi teha. Kui keegi teine tahtis nii öelda kampa lüüa, siis ma jätsingi tema sinna tegema, ise läksin minema. Ma tahtsin üksi teha ja mul oli see, et kui keegi tuleb ja tema tahab teha, mina ei ole oluline ju.”

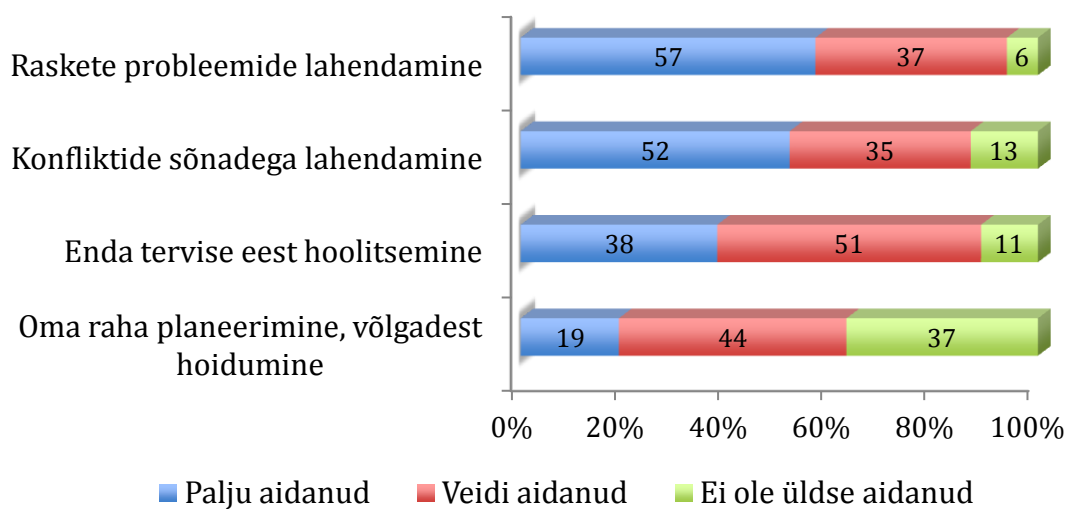
Koostööoskuse paranemisel toodi esile ka enda kirjutatud projektide ja noortekeskuse rolli:

“Nüüd on rohkem neid projekte olnud, mida me oleme ise kirjutanud ja siis me ise peame meeskonnatööd tegema.”

“Siin noortekeskuses on väga hea nii omavanuste kui ka noorematega harjutada seda. Et noortekeskus on tegelikult selles suhtes palju aidanud.”

2. Tänavanoorsootöös osalemise kaudu eluga paremini hakkama saamine

Analüüsidest tänavanoorsootöö mõju erinevate eluvaldkondadega toimetulekule, ilmnest küsitlusandmete põhjal, et hinnatavatest aspektidest olulisim oli mõju noorte raskete probleemide lahendamisele – valdav enamus noori (94%) leidis, et tänavanoorsootöö on neid selles osas aidanud, kusjuures ligi 60% hindas vastavat abi suureks (Joonis 3). Üle poole noortest hindas väga kõrgelt (“palju aidanud”) ka tänavanoorsootöö tegevustes osalemisest saadud abi tekkinud konfliktide sõnadega lahendamisele. Kõige väiksem mõju on tänavanoorsootööl olnud seevastu raha planeerimisele ja võlgadest hoidumisele (37% “ei ole üldse aidanud”).

Joonis 3. Tänavanoorsootöö tegevustes osalemise mõju noorte erinevatele eluvaldkondadega toimetulekule (%).

Intervjuudes toodi konkreetsete teemade osas, kus abi on saadud, enim välja kooli ja õppimist ning erinevaid suhteid, lisaks mainiti enesekindluse paranemist, stressi ja depressiooni vähenemist ning alkoholi tarbimise ja suitsetamise piiramist.

Järgnevalt on analüüsitud, kuidas tänavanoorsootöö on aidanud varasemast paremini toime tulla erinevates eluvaldkondades.

2.1. Enda tervise eest hoolitsemine

Tervisega seonduvalt toodi enim välja tänavanoorsootöötajate ja sealsetes tegevustes osalemise mõju alkoholi tarbimise ja suitsetamise vähendamisele või maha jätmisele.

“Olen suitsetamise maha jätnud ja vähem joonud.”

“Suitsetamise kohta... vähendanud seda ikka kõvasti. [...] No pannud mõtlema ja lugenud mulle iga kord moraali peale ja niimoodi. Siis mul on hakanud süber saama sellest asjast vaikselt. Siis ma mõtlesin, et aitab ka, et ei jõua ise ka enam.”

“Enne ma juba suitsetasin palju rohkem, et läks vähemalt pakk päevas, midagi niimoodi. Ja nüüd põhimõtteliselt on üks pakk, siis põhimõtteliselt seda on nädal või läheb üle nädala lihtsalt, sest ma lihtsalt ei taha enam.”

“Näiteks alkohol ja tubakaprobleemid. Tänu noorsootöötaja mõjutusele olen ma põhimõtteliselt suitsetamist maha jätmas. Et ei ole enam niimoodi nagu kunagi oli, et pea pakk läks päevas. Päeva jooksul maksimum kaks sigaretti, rohkem mitte.”

“Kindlasti vähenenud (alkoholi tarbimine ja suitsetamine). Et siia ei või ju ka suitsuhaisudega tulla või ikka joobes peaga sa ei tule siia ju.”

“Alkoholi joomist olen küll vähendanud. Näiteks varem, kui neid (tänavanoorsootöötajad) nägin, ma ikka jõin edasi. Nägin, et nad kõndisid, mul oli savi. Aga nüüd näen, et nad tulevad, siis ma viskan kas pudeli minema kohe või panen põue kuskile, aga põue enam ei pane ka, sest tean, et pärast kukub jälle. [...] Nad on täiega normaalsed inimesed ja siis... mul tegelt ei ole nagu... näiteks ema ees mul ei ole häbi, tuttavate ees ei ole, nende ees on nii savi. Aga kui on tänavanoorsootöötajad, siis mul on täiega häbi.”

“Mind ei kutsu nagu kuhugi siukesele peole. Okei jah, kusagile sõprade seltskonnas kuskil jalgpalli vaadata või niimoodi hubases õhkkonnas õlu, kaks maksimum onju. Õhtu jooksul, et see jah rutiiniks kujunenud, aga muidu kunagi oli niimoodi, et lihtsalt tekkiski see, et kallasin omale terve pudeli viskit korraga alla. Ja pärast olin nagu täielik zombie.”

“On mõistus pähe pandud, et ei ole mõtet juua, kui on muid asju vaja teha. Lihtsalt, et ei tõmba reede õhtu ennast täiesti rihmaks, kui sa pead laupäeval kuhugi minema. [...] Pohmakas peaga maratoni ei sõida.”

Rolli mängis siinkohal ka soov mitte endast noorematele halba eeskju anda:

“No noorsootöö on ka ikka mõjutanud. Väikseid lapsi on pidevalt ümber ja siis ei taha ka eriti nii halba eeskju neile näidata, et tuled kuskilt suitsuhaisudega või midagi niimoodi.”

“Näiteks, et väikestele ei saa halba eeskju anda ja siuksed asjad.”

Samuti leidis mitu noort, et tänu tänavanoorsootöötajate tehtud teavitustööle on paranenud nende toitumine ning vähenenud energijookide tarbimine:

“Tugiisik ikkagi räägib, et ma peaksin korralikult sööma ja et ma peaksin piisavalt sööma. Muidu oli see, et ma sõin päevas paar kohukest ja vahepeal õhtul natukene. Et siis ma olin päris... ütleme, et ma peaaegu näljutasin ennast. Aga nüüd ma toitun korralikult.”

“Näiteks viimati rääkisin tänavanoorsootöötajaga energijookidest ja ta soovitas mul mitte juua energijooki.”

Mõnel juhul aitas tänavanoorsootõtajaga suhtlemine noorel arsti poole pöörduda:

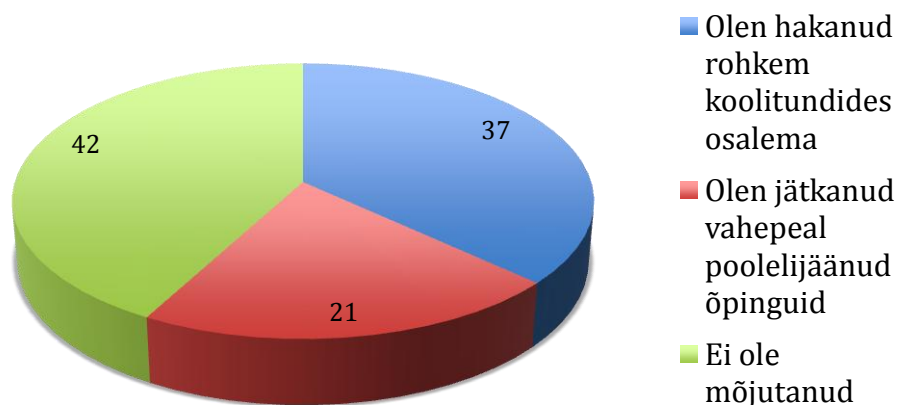
“Siis kui noorsotõtaja (...) tuli ka tänavale, siis mu tervis oli hästi pekkis kunagi, siis tema kogu aeg rääkis tervisest ja siis ma lõpuks loobusin, läksin arsti juurde.”

“Noorsootõtaja käskis mul arsti juurde minna.”

Üks intervjuueeritav tõi aga kurvastusega välja, et sel ajal, kui ta oli hakanud „oma“ tänavanoorsootõtajat piisavalt usaldama, et rääkida talle oma alkoholisõltuvusest, vahetas antud töötaja ametit ega saanudki teada, mida noor temaga jagada tahtis.

2.2. Koolis käimine

Analüüsid tänavanoorsootöö tegevustes osalemise mõju noorte koolis käimisele jäeti kõrvale need noored (10%), kes vastasid, et nad ei käi koolis. Selgus, et 37% noortest on hakanud varasemast rohkem koolitundides osalema ning 21% jätkanud varem pooleli jäänud õpinguid (Joonis 4).

Joonis 4. Noorte hinnangud tänavanoorsootöö mõjust koolis käimisele (%)

Ka süvaintervjuudes toodi analüüsid eluvaldkondi, mille osas ollakse tänavanoorsootööst abi ja tuge saanud, sageli välja kooli ja õppimisega seonduvaid arenguid. Mitmetel juhtudel olid just tänavanoorsootõtajad need, kes olid innustanud ja kohati ka survestanud noori korralikult koolis käima ja mitte õpinguid pooleli jätma:

“On pannud mind rohkem koolile pühendumaks, hinded on hakanud paremaks minema nüüd.”

“Enne oli õppimine suht halb, juba taheti välja visata, aga siis noorsootõtaja kuulis sellest ja ta võttis ühendust minu koolis oleva inimesega ja siis rääkis minuga ja ma hakkasin korralikumaks.”

“Pannud mõtlema rohkem, et ei tohi olla nii ulakas ja laisk kogu aeg. Alati ok, et mõtled, et noorus-noorus, aga noorus tuleb ka korralikult veeta. Et koolis käia ja niimoodi. Kui koolis ei käi, siis ei saa ka haridust ja ei saa ka töökohta.”

“Ma vahepeal ei viitsinud üldse koolis käia. Aga nüüd kui näen mingit tänavanoorsootöötajat kuskil, siis ütlevad, et mine kooli.”

“Paar korda ma olen oma popitegemistega noorsootöötajatele vahele jäänud linnas. Nad on mind kooli tagasi saatnud. [...] On saadetud ja kaasa ka tulnud.”

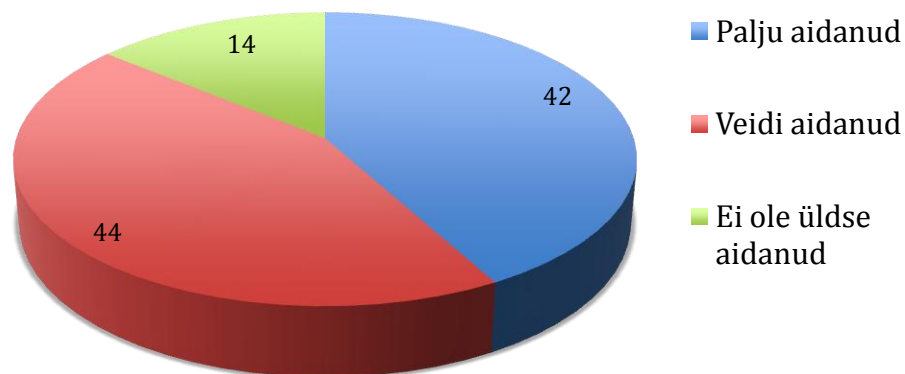
“See on kohati mind mõtlema pannud igasuguseid asju, et võiks paremini. Ja see nagu... ta annab mulle motivatsiooni, edasi teha kõiki asju. Vahepeal oli motivatsioon kool lõpetada ära, nagu lihtsalt poole pealt jätta. Aga siis tekkis jälle see motivatsioon, et peaks jätkama, kuni lõpuni, ei ole enam kaua.”

“Kui ma käisin 9. klassis ja ei viitsinud üldse käia, siis ta (noorsootöötaja) helistas mulle iga hommik. Kui vastu võtsin, ütlesin "mhmh" ja siis ei võtnud vastu mitu korda. Ja siis ma ükskord tulin noortekeskusesse, sain sellise peapesu, et... Ta teadis mu tunniplaani, olin ise andnud talle oma tunniplaani, aga mul läks meelest ära. [...] Siis ta ütles, et kui ma koolis ei käi, siis ei või noortekeskusesse ka tulla. Siis ma mõtlesin, et mida ma teen siis, kui noortekasse enam tulla ei või... [...] Siis ma vahepeal täiega virisesin ja... ma olin alakas ka, ma mäletan. Siis oli hullult tähtis, et sõbrad ja suitsetamine, mingi joomine, mingi siuke asi. Siis ma käisin pigem sõpradega väljas. Noorsootöötaja kogu aeg kontrollis nagu ema. Ma kogu aeg sõimasin teda vastu hommikul - ega sa mu ema pole. Ikka ütlesin talle halvasti vahepeal ja niimoodi. Aga ta ikka ei loobunud, ikka käis peale, et käi ikka lõpuni see kool, vähemalt 9 klassi. Peale 9-ndat rääkis, et ok, mine käi see 10-nes ka ära, lähed kutsekasse ja teed midagi ja nii see läski. [...] Lõpuks ma mõtlesin, et ta hakkab helistama ja mölisema, et ma ei viitsi kuulata. Paremini lähen kooli, istun seal koolis tunnis, kuulan klappidest muusikat ja vähemalt olen kohal.”

“Kui kool (raskes olukorras) pooleli jäi, siis noorsootöötaja aitas väga palju, et ütleski, nagu et kui kool jääb praegult pooleli, siis alati saab tagasi minna ja selle ära lõpetada.”

Kuna 13% vastajatest olid realselt töötavad noored ja 5% mittetöötavad noored, on oluline hinnata ka tänavanoorsootöö mõju noorte karjäärivalikutele. Joonisel 5 on jäetud kajastamata 43% vastajatest, kelle hinnangul ei olnud karjäärivalikute teema neil hetkel aktuaalne.

Ilmnes, et tänavanoorsootöö mõju ameti ja/või väljaõppe leidmisel oli noorte jaoks oluline - 86% noortest, kellel oli vastav teema päevakorras, tundsid, et mobiilne noorsootöötaja on aidanud neid palju või veidi just karjääriga seotud otsustes.

Joonis 5. Tänavanoorsootöö mõju sobiva ameti või väljaõppe leidmisel (%).

Ka intervjuudest ilmsel, et tänavanoorsootöötajad on nõustanud noori muuhulgas karjääri planeerimise osas, uurides erinevaid võimalusi edasiõppimiseks nii Eestis kui ka välismaal, suunates karjäärinõustaja juurde minema ja tehes ka ise noorele kutsesobivusteste.

2.4. Konfliktide sõnadega lahendamine

Enam kui pooltel intervjuueeritudel oli tänavanoorsootöö aidanud senisest paremini konflikte lahendada, sealjuures vägivalda kasutamata. Ülejäänud vastajad leidsid, et neil ei ole selle teemaga ka varem probleeme olnud.

Näidetena toodi välja, et aidatakse nii ennast sobivalt väljendada kui ka tülisid lahendada:

“Mul on väga palju tülisid olnud vahepeal ja siis nad aitasid neid lahendada.”

“Enne ma käitusin, et ma ütlesin kõik välja, mis öelda oli, aga nüüd ma hoian... nüüd ma ei ütle.”

“Noorsootöötajad aitavad ka sellega kaasa. [...] Ütleme nii, et nad aitavad sõnastada näiteks. Mida, kuidas sa pead käituma, et mitte minna kätega kallale. [...] Kusjuures olin varem väga vägivaldne tüdruk. Ma olin... ütleme nii, kogu aeg peksin kedagi, kogu aeg, aga nüüd ma olen hästi rahulikult muutunud. Nüüd on jah, ma olen teistsugune.”

“Ma lähen rohkem suhtlen inimesega. Mitte ma ei ole niimoodi kinnine ega hakka ähvardama ega kätega külge.”

“Ma üritan rohkem sõnadega kui kätega.”

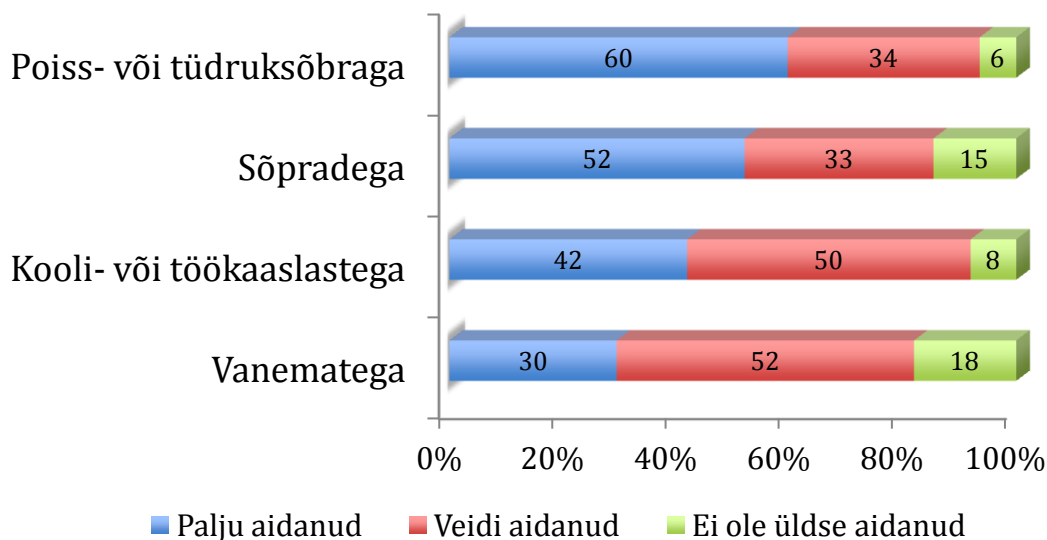
“Vanasti olin ma hästi kakleja, nüüd enam nii ei ole. Saan nüüd paremini läbi, kuna olen positiver, ennem olin negatiivsem.”

Samas toodi ka välja, et kui mõnes situatsioonis suudetakse juba varasemast enam rahu säilitada, siis teisel juhul kiputakse siiski vägivaldseks muutuma:

“Kõik täiesti oleneb. Kui mingi konflikt on näiteks sõpradega, siis ma ikka jään rahulikuks, aga kui näiteks pere sees on midagi, ma ei tea, mingi võõras inimene tuleb mu peret solvama, siis ikka ... (võtab käed appi).”

2.5. Suhete hoidmine ja parandamine

Mobiilse kontaktnoorsootöö tegevustes osalemine ja tänavanoorsootõtajatega suhtlemine on mõjutanud oluliselt noorte oskusi hoida häid inimsuhteid. Jättes välja vastused, kus toodi välja, et vastavad suhted puudusid (2-3% sõprade, vanemate, kooli- ja töökaaslaste ning 24% poiss- ja tüdruksõprade puhul), ilmnes, et oluliselt on paranenud suhted eelkõige poiss- ja tüdruksõprade (60% “palju aidanud”) ning sõpradega (52%). Vähemat, ent siiski positiivset mõju, on tänavanoorsootöö avaldanud noorte hinnangul ka nende suhetele vanematega.

Joonis 6. Tänavanoorsootöö mõju heade suhete hoidmisele erinevate sotsiaalsete gruppidega (%).

Enamikul intervjuueeritud noortest olid mõne oma lähedasega keerulised suhted – esines nii pereliikmete kui sõprade, poiss- ja tüdruksõprade, kooli- ja töökaaslaste vahelisi probleeme.

Üldiselt leidsid noored, et tänavanoorsootöös osalemine on aidanud neil kas ühel või teisel viisil keerulisi suhteid parandada:

“Kas on sõpradega probleeme olnud või on töö juures või suhtes või midagi siukest. Et siis on palju

abi sealt tulnud.”

“Ikka väga, väga (aidanud). Selles suhtes, et vahepeal ma olin siin ikka siukses olukorras, kus ma tahtsin kõik seenele saata ja siis tuli noorsootõtaja (...) kuskilt, et me ei ole sind nii kaua näinud ja siis tuli noorsootõtõtaja (...). Jah, ikka nad üritasid mind Tähekassee jälle vedada.”

“Päris palju (aidanud). Ma sain selle inimesega rääkida ilusti tänu noorsootõtõtajale.”

“Ikka tunduvalt (parandanud), et kui midagi on, siis ma olen sealt abi saanud ja et päris head nõu ja see on alati aidanud. [...] Ei panda nagu otseselt sõnu suhu, et mis nüüd mine ja ütle ja tee, vaid antakse nagu kaudselt, et sa võiksid proovida ja niimoodi.”

“Nii palju (aidanud), et ma ütlen nii nagu mina asju näen. No ja otse lihtsalt.”

Enim konkreetseid näiteid tänavanoorsootõtõt mõjust keeruliste suhete parandamisel toodi peresuhete kohta:

“Emaga oli näiteks vahepeal (probleeme). Aga noorsootõtõtaja aitas mind selles mõttes. Ta on rääkinud mu emaga ja siis mu ema on peale seda rahulikum olnud, nõustab meid mõlemat vahepeal.”

“Palju (on aidanud). Ma olen hakanud emaga rohkem läbi saama. Isaga on olnud koguaeg hästi keerulised suhted. Kumbki ei saa aru, mis toimub ja nüüd ma olen tänu noorsootõtõtajatele kätte võtnud selle, et ma julgen lihtsalt minna ja rääkida asjadest, mis on tegelikult. Mitte ei lase kellegil teisel kuskilt kaugelt öelda või lihtsalt vaikida maha nüüd.”

“Mu tugiisik saatis... või noh ta otseselt ei saatnud, vaid ta soovitas minna psühholoogi juurde. Nüüd ma olen ühe korra käinud seal ja ta üritab vähemalt aidata. Ma ise tunnen ka, et seal ma saan ka abi. Ja ta ise räägib minuga, minu tugiisik, aeg-ajalt, küsib, kuidas mul on ja mida ma teen ja kuidas ma perega läbi saan. Ma tunnen, et on aidanud küll igal juhul.”

Näidetena toodi ka välja, et suhted emaga on muutunud paremaks seetõttu, et noor hakkas ema soovil käima noortekeskuses ning teisel juhul oli tänu tänavanoorsootõtõt üritustele, väljasõitudele ja abistamistele vabatahtlikuna muutunud paremaks noore suhted kasuisaga. Viimasel juhul aitas oluliselt kaasa asjaolu, aga kuna noorsootõtõtajad distsiplineerivad ropendamiste eest kätekõverdustega, siis õppis noor oma sõnakasutust rohkem kontrollima ning seeläbi vähenesid ka tülid kodus.

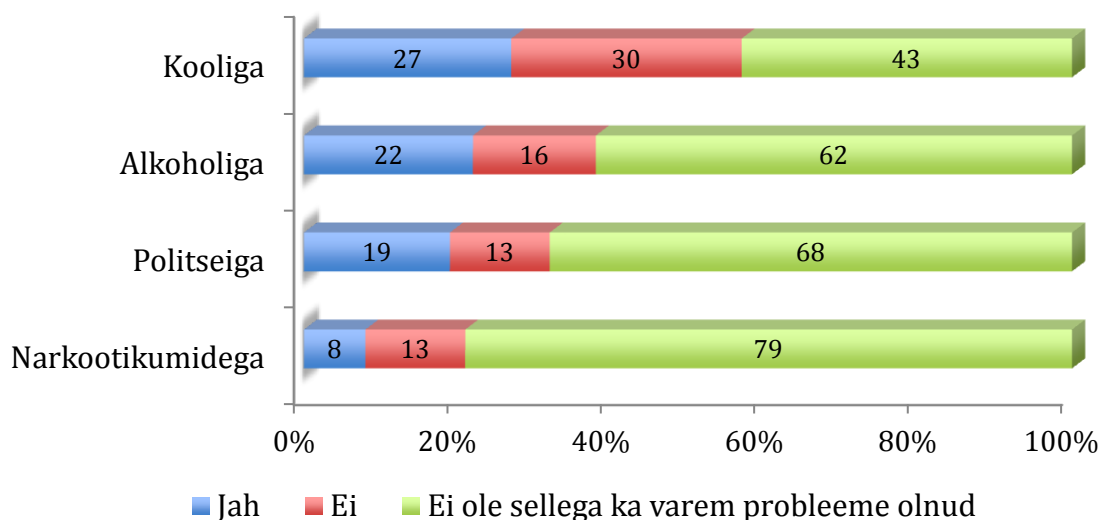
Näiteid paranenud suhetest esines samas ka sõprade ja kooli puhul:

“Sõpradega paremini suhtlema hakata (on aidanud). Ja kui on mingi tüli, siis ei ole vaja, et ma vihkan sind, vaid kohe ikka ära rääkida asjad selgeks ja ikka sõpradeks edasi jääda. Sõbrad on nagu... häid sõpru on vähe leida.”

“Näiteks see, norin õpetajatega vähem nüüd. [...] Varem ma olin paha poiss, ei teinud tunnis midagi järgi, ei viitsinud midagi. Siis nüüd on eksamid nina ees ja tuleb õppida ja siis see (tänavanoorsootõtõt) aitas mind.”

2.6. Raskete probleemide lahendamine

Mobiilse kontaktnoorsootöö teenuse üheks põhiliseks sihtrühmaks on riskioludes elavad noored, kellel on sageli lähedased varased kogemused alkoholi, narkootikumide, politsei ja kooliga seotud probleemidega. Samas ilmneb küsitlustulemustest, et noorte enda hinnangul pole neil enamasti olnud probleeme narkootikumide (79%), politsei (68%) ega ka alkoholiga (62%). Kuigi nagu eelpool väljatoodud, olid noored hakanud tänavanoorsootöö mõjul varasemast oluliselt sagedamini koolitundides osalema ning viiendik noortest oli jätkanud vahepeal pooleli jäänud õpinguid, tõi tänavanoorsootöö mõjul mainitud valdkonnas probleemide vähenemise tervikuna välja vaid veidi enam kui veerand noortest (Joonis 7).

Joonis 7. Tänavanoorsootöö mõjul viimase aasta jooksul vähenenud probleemid eri valdkondades (%).

Intervjuudest selgus samas, et noored, kellel on enda hinnangul raskeid probleeme olnud, on nende lahendamisel üldiselt ka tänavanoorsootöötajatelt abi, tuge ja nõu saanud:

“No varem ei saanud nii hästi, aga siis, kui oli mingi küsimus, siis küsisin, kuidas seda lahendada ja hakkasin aru saama, et niimoodi ja niimoodi.”

“Päris palju (aidanud raskete probleemide osas). Ma olen hakanud mõtlema nende sõnade peale, mida mulle on öeldud: kuidas hakkama saada ja mida sa peaksid tegema. Et olen viimasel ajal jäänud hätta.”

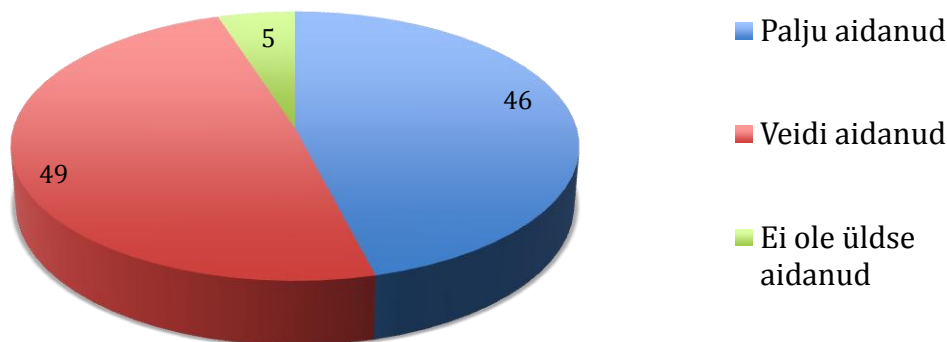
“Kui kodus näiteks isaga olid probleemid või midagi, siis ta (tänavanoorsootõtaja) proovis suunata mind kuidagi niimoodi, et ma prooviks iseennast parandada.”

“Enam ei ole nagu nii palju jamasid politseiga.”

“Mul oli siin vahepeal mendijamad ja siis noorsootõtaja oli mulle kogu aeg toeks.”

2.6. Üldine toimetulek

Tänavanoorsootöö mõju oma igapäevaste probleemidega toimetulekule tervikuna hindasid noored kõrgelt – 46% hinnangul oli sellest olnud palju ning 49% arvates veidi abi, vastavat mõju ei näinud üldse 5% noortest (Joonis 8).

Joonis 8. Tänavanoorsootöö mõju noorte igapäevaste probleemidega toimetulekule (%).

Intervjuudes toodi sealjuures läbivalt välja, et kõige suuremaks abiks on olnud tänavanoorsootõtajaga isiklikel teemadel rääkimine:

“Personaalne suhtlemine noorsootõtajaga on aidanud.”

“Väga palju (on aidanud), sest kui mul mingi mure on, siis ma lähen alati noorsootõtaja juurde ja räägin enda murest.”

“No ikka on rääkinud, kuidas mingeid probleeme lahendada ja niimoodi. Kuidas on kõige mõistlikum lahendada ja kõige rahulikum.”

“Rääkimine ja nõu andmine, et selline asi on aidanud natukene ikka. Et kui on ikka probleeme, et siis

ma räägin. Kui on head päevad, siis ma räägin ka oma headest asjadest. Natukene rõõmu juurde inimesele.”

“Ma ei küsi tavaliselt abi. [...] No selles suhtes, et ma ei ole sihuke inimene, kes ise läheb oma probleemidest rääkima. Kuid noorsootöötajaga (...) on see, et ta kogu aeg... ütlen talle, et ma ei viitsi sellest rääkida, siis ta natukese aja pärast tuleb uuesti selle teemaga ja siis ma lõpuks räägin talle ikkagi ära. Ja see... kuidagi parem on, sest ta ikkagi annab abi mulle või nõu.”

“Mul on üks üks tugiisik, kellega ma aeg-ajalt kokku saan ja räägin oma probleemidest. Ta aitab mul neid lahendada.”

“Palju paremini, kuna ma olen ennast rohkem muutnud ja see rääkimine on kõige rohkem aidanud.”

“Väga palju, ma olen saanud väga head informatsiooni noorsootöötajate käest ja nemad on mind maa peale tõmmanud.”

“No ikka väga palju paremini. Siis kui nõu on ikka vaja, siis on päris head nõu sealt tulnud. Siis see on kasulik olnud.”

Personaalse suhtlemise ja nõustamise kõrval peeti oluliseks ka noorsootöö tegevustes osalemist, mille läbi muututi enesekindlamaks ja seltsivamaks ning mis aitasid vaba aega sisustada ja ennast probleemidest eemal hoida ja/või nendega hakkama saada:

“Tänavanoorsootöö on pakkunud rohkem tegevusi.”

“No muutnud natuke enesekindlamaks, julgemaks kindlasti. Ja annab julgust juurde, et saab õppida ennast arendama ja väljendama.”

“Et ma ei alahinda ennast või niimoodi ja ma tunnen, et ma olen enesekindel ja ma suudan ise oma probleemidega hakkama saada ja niimoodi.”

“Ehk ma oskan paremini inimestega arvestada. Ma olen saanud uusi tutvavaid. Iseenda jaoks uusi kogemusi ja... [...] ennast proovile panna võib-olla natukene.”

“Tagasi on hoidnud äkki mingeid probleeme.”

Üks intervjuueritud noor märkis lisaks muuhulgas ära ka selle, et tema on alati valmis tulema igale poole, kus vähegi süüa pakutakse, sest tal on kogu aeg kõht tühi.

Kõige vanem intervjueeritu hindas noorsootöötajaid väga kõrgelt seetõttu, et kuna ta oli ka ise juba viis aastat täiskasvanu olnud ja mõistnud, kuidas olulistel aegadel teatud tegevused ja inimesed olemas olid ning teda pahandustest eemale hoidsid.

Kokkuvõttes võib nii küsitlustulemuste kui noortega tehtud süvaintervjuude põhjal öelda, et valdav enamik noori leiab, et tänavanoorsootöös osalemine on aidanud neil oma igapäevaste raskuste ja probleemidaga senisest paremini toime tulla.

3. Lapsevanemate hinnangud tänavanoorsootöö mõjule

Kõik intervjueritud lapsevanemad leidsid, et tänavanoorsootöös osalemine on aidanud nende lastel oma eluga paremini hakkama saada. Valdkondadena, kus on abi saadud, toodi siinkohal välja koolis käimine, probleemidest rääkimise võimalus ning abi nende lahendamisel, vaba aja sisustamine kasulike tegevustega ning suhtlemisoskuse ja enesekindluse paranemine.

Tervise eest hoolitsemisel olid vanemad täheldanud toitumise paranemist ning suuremat füüsilist aktiivsust:

“On hakanud paremini toituma. [...] Neid teemasid vist on olnud, et siis ta on hakanud paremini sellele rõhku panema, on tervise eest natuke rohkem hoolitsenud.”

“Kui muidu istub lihtsalt niisama kodus ja ei taha kuidagi kuhugi välja minna, et siis on väga tore vaadata, et kuidas siis läheb ja liigutab ennast ja pärast tunneb ennast super hästi, et ta võttis sellise ettevõtmise üldse teoks. Et mõjub nagu tervisele väga, väga hästi tegelikult.”

Tänavanoorsootöö positiivset mõju nägid lapsevanemad läbivalt ka konfliktide sõnadega lahendamise oskuse arendamisel ning pingelistes olukordades varasemast sagedamini rahulikuks jäämisel:

“Kui tüdruk oli eelnevalt agressiivne, siis nüüd on ta õppinud neid asju lahendama teistmoodi. Enam ei ole selline... ei lähe põlema ja suudab lahendada juba normaalselt.”

Raskete probleemide lahendamise osas oli ühel lapsevanemal endal lapse tänavanoorsootöös osalemisest palju abi olnud:

“Aidanud on mind palju. Minu poolt on väga palju aidanud. Lapse poole pealt võiks öelda nii palju, et mingil hetkel ta laseb ennast aidata ja mingil hetkel ta jälle üritab ikkagi ära nihverdada.”

Erinevate isiksuseomaduste osas tunnistasid kõik intervjueritud lapsevanemad, et laps on tänu tänavanoorsootöös osalemisele muutunud nende hinnangul varasemast sallivamaks, enesekindlamaks, kohusetundlikumaks, oskab paremini oma arvamust avaldada ja teistega koostööd teha.

Enesekindluse koha pealt peeti hästi toimivaks positiivset tagasisidet, uusi sõprussuhteid ja tänavanoorsootöötajate korraldatud üritustest osavõttu:

“Ma arvan, et see positiivne tagasiside kõik, mis tema kohta olnud. Võib-olla see sõprade ring, kes on teine kui põhikooli ajal... kindlasti.”

“Vabatahtlikest üritustest osavõtt on andnud tohutult enesekindlust. Ta on koolis palju osavõtlikum kõiges ja julgeb enda arvamust avaldada ja tegutseda ka. Kindlasti on hästi, hästi palju kasu olnud sellest.”

Vähemat mõju nähti tänavanoorsootööl samas raha ja aja planeerimise oskuste arendamisel.

Keeruliste suhete parandamise osas ei osanud lapsevanemad üldiselt olukorda hästi hinnata, kuna selle teemaga ei olnud piisavalt hästi kursis. Siiski leiti, et kuna laps on muutunud sallivamaks, mõistvamaks ja kannatlikumaks, siis on see eeldatavalt abiks ka probleemide lahendamisel.

Üks lapsevanem tõi ka välja, et tänavanoorsootõtajatest oleks raskete probleemide lahendamisel kindlasti abi, kui ainult noor ise oleks valmis nende poole pöörduma ja ennast avama:

“Kui ta usaldaks sellisel hetkel just neid, kes tegelikult aitaksid teda, mitte ei õhutaks, siis oleks see väga hea. Aga tol hetkel ta ei lähe just, ei otsi ise seda tuge just sealt, kust ta tegelikult saaks kindlasti abi.”

Paari lapsevanema hinnangul on nende lastel olnud probleeme kas koolis käimise, alkoholi tarbimise ja/või politseiga. Probleeme narkootikumidega ei olnud vanemate hinnangul olnud samas ühelgi noorel.

Koolis käimise paranemisel tunnustati muude kasutusele võetud abinõude kõrval ka tänavanoorsootöö positiivset mõju. Ühel juhul olid probleemid kooliga lahenedud eelkõige tänu vanema enda tihedale koostööle kooliga, kuid samas nähti kasutegurit ka noorsootõtaja kontaktil kooli personaliga.

Lapsevanemad, kelle lapsel oli esinenud probleeme alkoholi tarbimise ja politseiga, tunnistasid, et abi on olnud ka koostööst tänavanoorsootõtajaga:

“Kuna sai koos noorsootõtajaga koostööd tehtud, tänava peal luuratud teda, tema liikumine oli täielikult vaatluse alla võetud, tänu sellele läks kõik paremuse poole.”

Kokkuvõttes leidsid kõik intervjuueeritud lapsevanemad, et tänavanoorsootöös osalemine on aidanud nende lastel oma igapäevaste probleemide ja raskustega üldiselt paremini toime tulla:

“Saab paremini hakkama, oskab, suudab otsustada.”

“Kui ta eelnevalt tänava peal hakkas mul üldse seltskondlikult viibima, siis ta oli selline kärts-mürts, ta nägi läbi roosade prillide tol hetkel neid asju. Aga kui noortekeskuses hakkas käima, hakkas suhtlema noorsootõtajaga, sai usalduslikult endale ühe noorsootõtaja. Ja kui hakkas avama silmi ja sai probleeme lahendatud ja kõike muud, siis ta hakkas ka tänava peal probleeme nägema teistmoodi. [...] Kuna laps on selline murdeas, eks nendega on raske koostööd leida, aga olen noorsootõtajatega väga rahul, kes on väga igati aidanud. Minul on koostöö nendega väga hea.”

“Kindlasti on aidanud. [...] Mulle meeldib, et ta on ja käib nendel üritustel. Ta ise tunneb sellest rõõmu ja see on sihuke vaba aja sisustamine ja emal on kindlam tunne, kui ta teab, et ta läheb kuskile ja teeb midagi... ja teeb rõõmuga seda.”

Järeldused ja soovitused

Kokkuvõtlikult saab öelda, et uuringu tulemused on positiivsed ning kinnitavad teenuse ning mobiilsete noorsootõtajate töö tulemuslikkust.

Uuringu tulemustest ilmnes, et noorte jaoks olid tänavanoorsootöö puhul olulisel kohal nii grupis töötamine kui ka individuaalne lähenemine. Teenuse kvaliteeti ja vajadust ilmestab fakt, et 65% vastanutest olid olnud kaasatud kahes ja enamases tegevuses. Seega võib väita, et suure tõenäosusega osaleb noor peale esimest eduelamust veel korduvalt teistes tegevustes.

Kõige väiksem mõju oli tänavanoorsootööl raha planeerimisele ja võlgadest hoidumisele, millest saab järeldada, et kas noored ei tunnetanud mobiilse noorsootõtaja rolli ja pädevust selles valdkonnas või pole noorte jaoks antud valdkond nii oluline. Võib eeldada, et noorsootõtajat seostatakse rohkem psühholoogi, sõbra ja/või lapsevanema rolli kaudu, mitte niivõrd finantsnõustajana. Siiski on see oluline märk tegelemaks antud valdkonnaga, sest noorsootõtaja on just sobiv inimene aitamaks noorel orienteeruda töömaailmas ning täiskasvanuelus, mille oluliseks osaks on ka finantsiline jätkusuutlikkus indiviidina.

Kuigi kooli- ja töökaaslastega heade suhete hoidmisele on mõjunud mobiilse kontaktnoorsootöö teenus positiivselt, siis üldine mõju kooli käitumisele polnud nii suur. Seega on oluline panustada tänavanoorsootõtajatesse just eelkõige nende teadmiste suurendamiseks ning tõsta töötajate valmidust anda esmast karjäärilast nõuannet. Samuti peaksid töötajad olema teadlikud erinevatest töö- ning erialastest väljaõppe võimalustest sihtrühma noorte jaoks.

Huvitavaks asjaoluks võib pidada uuringust selgunud noorte endi hinnanguid riskikäitumisele, mille kohaselt polnud neil enamasti olnud probleeme ei narkootikumide, politsei ega ka alkoholiga. Samas kui vaadata mobiilsete noorsootõtajate individuaalseid juhtumitöid ning tööd koostöövõrgustikuga, siis on enamasti noored siiski olnud seotud alkoholi ja politseiga, vähem narkootikumidega.

Tegevuste valikutes peab edaspidi keskenduma rohkem alaealiste tüdrukute jaoks olulistele teemadele, kuna nemad on teenusesaajatest kõige aktiivsem grupp. Meeskonda tuleks samas proovida kaasata ka meesterahvaid, kes suudaksid kaasata tegevustesse rohkem noormehi. Kindlasti tuleb säilitada tihe koostöö tänavanoorsootöö ja avatud noortekeskuse vahel, kuna see rikastab noori. Noortekeskus on turvaline keskkond, kus saab tänavalt saavutatud kontakt noorega edasi arenedada.

Kokkuvõttes sai kinnitust, et mobiilne noorsootõtaja peab omama kõrgeid pädevusi järgmistes valdkondades:

1. konfliktide juhtimine;
2. aktiivne kuulamine, motiveeriv intervjuerimine noorte raskete probleemide lahendamiseks;
3. sotsiaalsete oskuste mitmekesine arendamine noortega grupitöös;
4. esmane karjäärinõustamine;

5. erinevate sõltuvusainete mõju noore tervisele ja igapäevaelule.

Lisaks peaks mobiilne noorsootõtaja omama kindlasti adekvaatset informatsiooni noorte võimaluste kohta sotsiaalabis, tööturul ja edasises nõustamises.